

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิต ของบุคคลที่เป็นผู้หวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ ในสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติด จังหวัดปทุมธานี

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษา และฟื้นฟู ในสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติด จังหวัดปทุมธานี ครั้งที่ 2 ของการติดยาเสพติด เนื่องจากเป็นสัญญาณบ่งชี้ให้ทราบถึงการหวนกลับไปติดยาเสพติดซ้ำ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากประชากรในสถานที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ในตึกฟื้นฟูสมรรถภาพ จำนวน 6 ตึก โดยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างออกมาจากตึกฟื้นฟูสมรรถภาพ ตึกละ 3 คน ตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และเลือกสถานที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติด จังหวัดปทุมธานี เพราะ สถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดเป็นศูนย์กลางของภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทุกประเภท โดยมุ่งเน้นการบำบัดรักษา และฟื้นฟู ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งได้สนับสนุนครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งจะทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้รับข้อมูลที่หลากหลาย ครบถ้วน และมีความน่าเชื่อถือ

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือผู้ที่มีประสบการณ์การหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ ที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูในสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติดจังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้ติดสารเสพติดที่กลับเข้ามาสู่กระบวนการรักษารั้งที่ 2
2. ไม่จำกัด เพศ การศึกษา มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 20- 34 ปี
3. มีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการเล่าประสบการณ์ชีวิตต่อการหวนกลับไปเสพติดสารเสพติดซ้ำ

4. แพทย์วินิจฉัยตามเกณฑ์ วินิจฉัยการเสพยาเสพติด DSM IV ว่าเป็นผู้ติดสารเสพติดตรงตามเกณฑ์อย่างน้อย 3 ใน 7 ข้อ (ปราโมทย์ สุนิษฐ์ และมานิช หล่อตระกูล, 2539, หน้า 80) ดังต่อไปนี้

- 4.1 มีอาการคือยา
- 4.2 มีอาการขาดยา
- 4.3 มีการใช้สารเสพติดในปริมาณหรือระยะเวลามากกว่าที่ตั้งใจไว้
- 4.4 มีความต้องการใช้สารเสพติดนั้นอยู่ตลอดเวลาไม่สามารถหยุดหรือควบคุมการใช้ได้
- 4.5 ใช้เวลาอย่างมากไปกับการหาสารเสพนั่นมา (เช่น เดินทางไกล) หรือใช้เวลาในการฟื้นตัวจากยา
- 4.6 ต้องงดหรือลดกิจกรรมทางสังคม การงาน หรือการบันเทิงอื่น อันเนื่องมาจากการใช้สารเสพติด
- 4.7 ยังใช้สารเสพติดแม้ทราบว่าจะทำให้เกิดปัญหาทางร่างกายหรือจิตใจ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่หวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งที่ 2 ในสถาบันราชัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากแฟ้มประวัติผู้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เต็มใจเข้าร่วมการวิจัยตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น จากนั้นดำเนินการสร้างสัมพันธภาพ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ สังเกต สัมภาษณ์เจาะลึกไปยังประสบการณ์ การหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเมื่อพบว่ามีข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุม และสมบูรณ์ ผู้วิจัยจะกลับไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลรายเดิม จึงถือว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลใน หนึ่งรายมีความสมบูรณ์ จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในรายต่อ ๆ ไป จากผู้ให้ข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการคัดเลือกไว้ จนกว่าข้อมูลมีความสมบูรณ์ และอิ่มตัว คือได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการ ไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นอีกแล้วและมีความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษามีคำอธิบายเพียงพอแล้ว

กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

โดยจัดระบบให้มีความเป็นกลาง เพื่อให้เกิดความสามารถในการแยกแยะ จัดความคิด ความรู้สึก และค่านิยมส่วนตัว และปราศจากอคติ การใช้คำถามในการชี้แนะ และในขณะดำเนินการ รวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำทักษะทางจิตวิทยาการปริกษามาใช้ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น ทักษะ การฟัง

การถาม การสังเกต และ อื่น ๆ ในการเก็บข้อมูลเพื่อช่วยให้การเก็บข้อมูลมีความชัดเจน และสะดวกต่อกระบวนการเก็บข้อมูล ประกอบกับสถานที่ที่ผู้วิจัยเลือกทำวิจัยเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจบริบทของผู้ให้ข้อมูล จึงเป็นการเอื้ออำนวยในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล ได้สะดวกและเร็วขึ้น ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลผู้ติดสารเสพติดซ้ำที่บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่สถาบันธัญญารักษ์ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึง ผู้อำนวยการสถาบันธัญญารักษ์
2. หลังจากได้รับอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบกรรมการ ผู้รับผิดชอบในโครงการวิจัยของสถาบันธัญญารักษ์เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความร่วมมือ
3. เตรียมประเด็นคำถามหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ประเด็นคำถามมีความชัดเจนเข้าใจง่าย พร้อมทั้งเปิด โอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความรู้สึก อารมณ์ พฤติกรรม ได้อย่างอิสระ แนวคำถามสามารถปรับได้ตามสถานการณ์
4. คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติที่ระบุไว้
5. ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง จากนั้นจึงขออนุญาตบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์โดยการจดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง ยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลเรื่องการเก็บรักษาความลับข้อมูลทั้งหมดใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
6. ผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม ก่อนและหลังการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมจากครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดของผู้ให้ข้อมูลในช่วงที่เข้าร่วมกิจกรรมกับทางตึกที่ผู้ติดยาเสพติดบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพอยู่
7. ใช้การสังเกตเพื่อสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น สีหน้า ท่าทาง แววตา การแสดงออกทางภาษาพูด และภาษากาย การสังเกตสามารถสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดย เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ และการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตอยู่วงนอก ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ

8. การสัมภาษณ์เริ่มที่การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ผ่อนคลาย สบายใจที่จะเล่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ออกมา เกิดความไว้วางใจ เป็นการนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบุคคล และนอกจากนั้นยังนำการสัมภาษณ์ แบบกลุ่ม มาใช้เพื่อให้ได้มุมมอง และปฏิกิริยาโต้ตอบของทุก ๆ คนได้สะท้อนออกมา

9. หลังจากการสังเกตและสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งแล้ว ผู้วิจัยต้องย้อนคิดทบทวนตรวจหา ความสมบูรณ์ของข้อมูล จากการสังเกต และข้อมูลสัมภาษณ์ต่าง ๆ แล้วจดบันทึกอย่างละเอียดใน ขณะที่ความจำยังใหม่ ๆ อยู่

10. การถอดเทปเป็นไปอย่างละเอียด ประโยคต่อประโยคเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและทราบ ข้อบกพร่องหรือข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์เพื่อวางแผนในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

11. ผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลไม่เปลี่ยนแปลง เป็นข้อมูลที่ ซ้ำ ๆ กัน แสดงว่าข้อมูลมีความอิ่มตัว โดยจะใช้เวลาเฉลี่ย รายละ 1 - 1.30 ชั่วโมง 6 - 10 ครั้ง โดย คำนึงถึงความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลและความครบถ้วนของข้อมูลรวมระยะเวลาการศึกษา 4 เดือน

12. รวบรวมและจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตว่าครบถ้วน และ เพียงพอ ตามคำถามการวิจัยหรือไม่ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากความเชื่อถือได้ (Credibility) และความสม่ำเสมอ (Consistency)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ จดบันทึกและการบันทึกเสียง ขณะดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการ ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย ก่อนเข้าสู่สนามการวิจัยโดยศึกษาลักษณะทาง กายภาพของสนามการวิจัย จำแนกเป็น

1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การคิดสารเสพติด ปิ๊งยั้งส่งเสริมการกลับไป คิดสารเสพติดซ้ำ การเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ

1.2 ศึกษาลักษณะทางกายภาพของสนามการวิจัย สร้างความคุ้นเคยกับบริบทของ สถานที่ รวมถึงผู้ให้ข้อมูล

1.3 เตรียมข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมและชัดเจนต่อการศึกษา ประสพการณ์ของผู้ใหญ่ที่หวนกลับไปคิดสารเสพติดซ้ำ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบดังต่อไปนี้

- 2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วยข้อมูล เช่น ชื่อ - สกุล หมายเลขรหัส จำนวนครั้งที่สัมภาษณ์ วัน/ เวลา/ สถานที่ ปฏิบัติการของผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น
- 2.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นตาม บริบท และสถานการณ์ ของผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือทางกายภาพได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์การจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเอง ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง โดยจะดำเนินการวิเคราะห์ประมวลผลของข้อมูลเป็นรายวัน และภายหลังจากการเก็บรวบรวม ข้อมูลได้สมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการรวบรวมข้อมูล โดยมี ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การประมวลผลของข้อมูลรายวันที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ การบันทึก และถอดเทปจากเครื่องบันทึกเสียงในแต่ละวันออกมาทุกคำพูดรวมทั้งบันทึกข้อสังเกตเกี่ยวกับท่าทาง หรือพฤติกรรมกรแสดงออกของผู้ให้ข้อมูล ขณะดำเนินการสัมภาษณ์ เขียนลงเพิ่มข้อมูลอย่างละเอียด

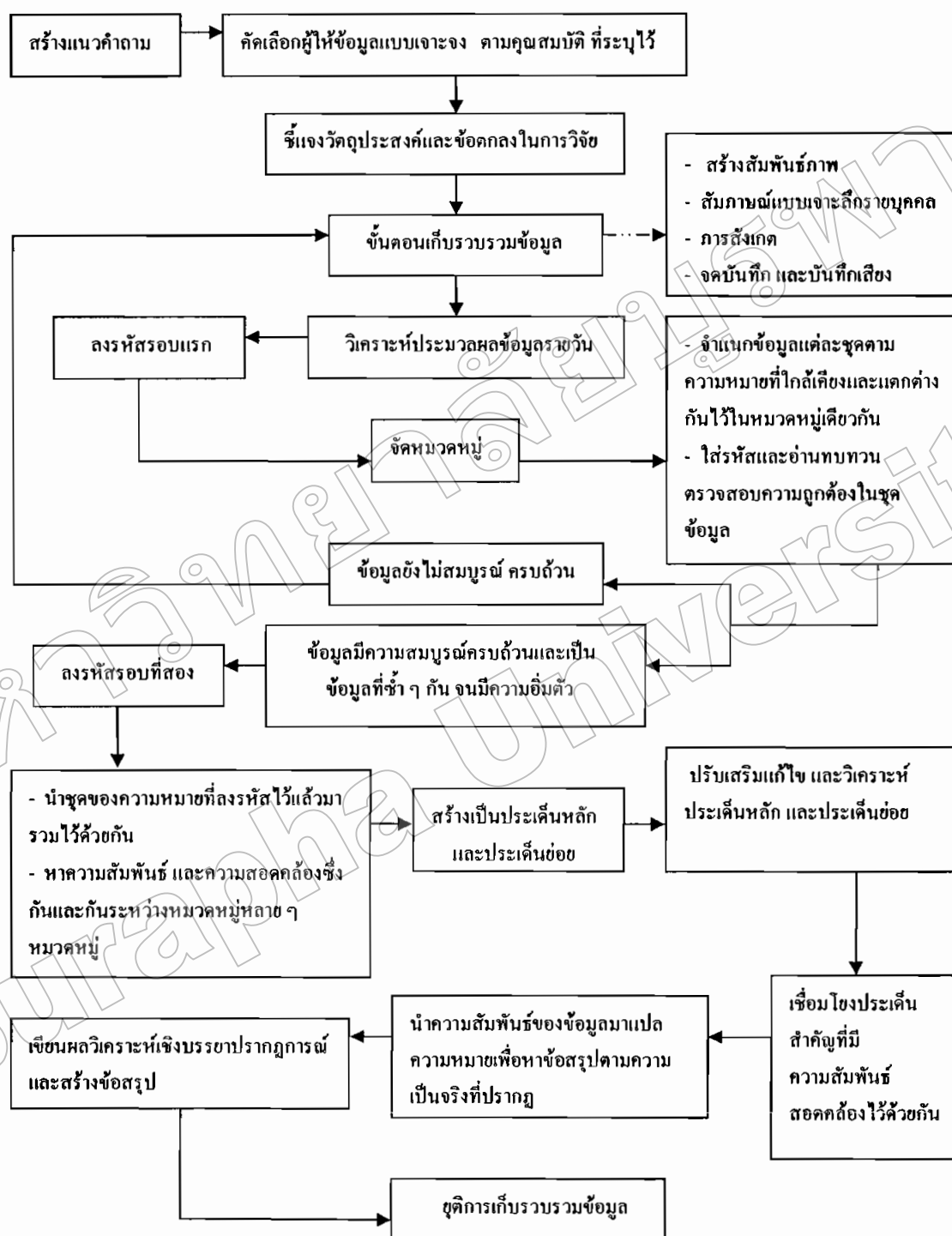
2. ลงรหัสรอบแรก หลังจากผู้วิจัยถอดเทปสัมภาษณ์ และอ่านบททวนข้อมูลดังกล่าว แล้วผู้วิจัยสามารถลงรหัสในรอบแรกได้ทันที โดยกำหนดชุดความหมายของข้อมูลซึ่งผู้วิจัยจะระบุ ความคิดเด่น ๆ หรือประสบการณ์สำคัญ ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ เป็นการหลอมละลายข้อมูล และจำแนกแยกแยะว่าข้อมูลชุดใดมีความใกล้เคียงกันก็จะนำมาจัดไว้ในหมวดหมู่เดียวกัน จากนั้นใส่รหัสให้กับหมวดหมู่ เน้นการมองเห็นแบบแผนของความเหมือนกันและแบบแผนของ ความแตกต่างกันที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน หลังจากใส่รหัสแล้วอ่านบททวนชุดข้อมูลภายหลังการจัดหมวดหมู่ต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในชุดข้อมูลแต่ละชุดที่อยู่ภายใต้หมวดหมู่ที่เหมาะสม หากข้อมูลยังไม่สมบูรณ์เพียงพอกับการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย ผู้วิจัยต้องกลับไป สัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ และเมื่อชุดข้อมูลทุกชุดสามารถลง ในหมวดหมู่ที่จัดสร้างขึ้นมาได้ครบถ้วนแล้ว จนกระทั่งข้อมูลเริ่มมีความอึดตัวซึ่งไม่สามารถจะลง หมวดหมู่ใดได้อีก ผู้วิจัยจะยุติการลงรหัสในรอบแรก

3. ลงรหัสรอบที่สอง คือการตีความหมายจากข้อมูลที่มีการจัดหมวดหมู่ในรอบแรกแล้ว โดยจะเปรียบเทียบระหว่างหมวดหมู่ที่มีการจัดไว้แล้ว เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่ จากนั้นจะนำหน่วยความหมายของหมวดหมู่ต่าง ๆ เข้ามาไว้ด้วยกัน ซึ่งชุดของความหมายทั้งหมด ในหมวดแรก และหมวดอื่น ๆ จากผู้ให้ข้อมูลจะถูกนำมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อตีความความหมายจึง

เป็นการแยกเอาข้อมูลออกมาจากบริบทของเรื่องราวประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ผู้วิจัยจะผสมผสานเอาหมวดหมู่หลาย ๆ หมวดหมู่เข้าไปไว้ในประเด็นหลัก และประเด็นย่อย ตามคุณสมบัติของหมวดหมู่ ที่ผู้วิจัยพบแบบแผนของชุดความหมาย ซึ่งปรากฏให้เห็นซ้ำ ๆ กันในข้อมูล เมื่อผู้วิจัยพบประเด็นหลักก็จะให้รหัสกับประเด็นหลัก เหมือนกับการให้รหัสหมวดหมู่ประเด็นหลักหลาย ๆ ประเด็นสามารถที่จะนำไปสู่ข้อสรุปหลัก ๆ ของการวิเคราะห์และตอบคำถามในการวิจัย

4. การแปลความหมาย โดยการสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักทั้งหมดที่ผู้วิจัยพบในข้อมูล ผู้วิจัยต้องนำความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในข้อมูล มาเป็นแนวคิดที่ใช้ในการแปลความหมายในประเด็นหลัก ที่สอดคล้องกับการจัดหมวดหมู่และชุดของความหมาย ทั้งหมดที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น เพื่อหาข้อสรุปตามความเป็นจริงที่ปรากฏ และให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. นำข้อสรุปเหล่านั้นมาเชื่อมโยงกันเพื่อออกมาเป็นบทสรุปที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ และนำบทสรุปที่ได้มาเขียนในลักษณะเชิงบรรยายปรากฏการณ์ทั้งหมด

ภาพที่ 2 สรุปขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประเมินได้จาก วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแนวของกิตทิพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2550, หน้า 179 - 181) ไว้ดังนี้

วิธีในการสร้างความเชื่อถือได้ของข้อมูล คือ

1. ผู้วิจัยมีเวลาเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง สัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ความไว้วางใจในการเล่าประสบการณ์การตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูล พร้อมกันนี้ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่ได้นั้นมีความผิดพลาดบิดเบือนเพียงไร

2. ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการณ์อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นมุมมองที่ลึกยิ่งขึ้น ในการนำประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือคำถามการวิจัย โดยจะทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ในรอบต่อ ๆ ไปได้ลึกยิ่งขึ้น

3. การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยกระทำได้หลายวิธีคือ

3.1 ตรวจสอบความถูกต้อง โดยเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง เช่น จากครอบครัวของผู้ศึกษาเสพติด หรือบุคคลใกล้ชิดจากผู้ให้การดูแลรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดซ้ำ

3.2 เปรียบเทียบจากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติด และการกลับไปติดยาเสพติดซ้ำ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสังเกต การสัมภาษณ์

3.3 เปรียบเทียบจากการใช้แนวคิดทฤษฎีหลาย ๆ ชุด เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาปรากฏการณ์การตัดสินใจเสพติดซ้ำ ให้เกิดความเข้าใจกับปัญหา รวมไปถึงการวิเคราะห์และอภิปรายผล

4. ขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้ในด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อแนะนำการตั้งคำถาม เทคนิคต่าง ๆ พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในมุมมองที่ขาดหายไป

5. วิเคราะห์หาแบบแผนของความหมายที่แตกต่างออกไป จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต่างจากข้อสมมติฐานย้อนหลัง เป็นการยืนยันว่าสมมติฐานชุดหนึ่งสามารถอธิบายได้กับทุกรายกรณีที่ศึกษา

6. การตรวจสอบกับแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ โดยการตรวจสอบกับเทปบันทึก หรือบทสัมภาษณ์ ซึ่งนักวิจัยทำการวิเคราะห์และแปลความหมายหลายรอบหลายระดับความลึกซึ้ง เมื่อนักวิจัยไม่มั่นใจในการตีความหมายสามารถกลับไปตรวจสอบกับบทสัมภาษณ์ที่ถอดจากเทปบันทึกเสียงอีกครั้ง

7. การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล เป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งค่อนข้างยาก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอาจไม่มีเวลาที่จะอ่านผลการวิเคราะห์ หรืออาจไม่เข้าใจและไม่เห็นด้วยกับการนำเสนอ

ผลการวิจัย สัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเช่นกันในการสร้างความยอมรับให้เกิดขึ้นต่อผู้ให้ข้อมูล

การสร้างความสม่ำเสมอ (Consistency) เทียบเคียงได้กับความเที่ยง คือ การที่ผลการศึกษาวิจัยเรื่องหนึ่งไปสอดคล้องใกล้เคียงกับผลการวิจัยเรื่องอื่นที่ใกล้เคียงกัน หรือกับวิจัยที่ทำซ้ำ ๆ ในกลุ่มประชากรเช่นเดียวกัน หรือในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

เพื่อดำเนินการปกป้องพิทักษ์สิทธิความเป็นบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามแนวทางของนิศา ชูโต (2548, หน้า 245) คือ

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิจัยเพื่อขอความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย
2. นักวิจัยแสดงถึงการรับรองว่าการวิจัยครั้งนี้จะไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูล และแจ้งเหตุผลการได้รับเลือกเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูล
3. ให้โอกาสผู้ให้ข้อมูลในการปฏิเสธการอยู่ร่วมในโครงการ ขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ต้องแจ้งถึงเหตุผลให้ผู้วิจัยได้ทราบ
4. ผู้ให้ข้อมูลเซ็นรับรองการยินยอมเข้าร่วมการศึกษาวิจัย
5. ขออนุญาตในการจดบันทึก และการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ โดยยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลจะดำเนินการทำลายทิ้งเมื่อสิ้นสุดการวิจัย
6. ผู้วิจัยป้องกันและปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลโดยรับรองว่าจะปกปิดข้อมูลต่าง ๆ ไว้เป็นความลับ ส่วนการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปอธิบาย หรือพิมพ์เผยแพร่จะกระทำในภาพรวม และไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล
7. ผู้วิจัยได้ใช้รหัสแทน ชื่อ - สกุล ของผู้ให้ข้อมูลในเนื้อหาของการวิจัย หรือรายละเอียดอื่น เช่น ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ที่จะเป็นการเปิดเผย